

Nr 460

Av herr **Magnusson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

I proposition nr 100 framlägges förslag rörande bl. a. avdrag för avsättning till pensionsstiftelser och till investeringsfond. Vidare föreslås beträffande lagervärderingen sådana övergångsbestämmelser, att den uppskrivning av varulagervärdet som kan föranledas av i propositionen föreslagna ändringar i kommunalskattelagen skall få ske under viss övergångstid. Vi avser att i det följande behandla dessa spörsmål.

Pensionsstiftelserna

Då en utredning rörande pensionsstiftelsernas rättsliga ställning och därmed sammanhängande frågor nyligen igångsatts samt, såsom finansministern vidare framhåller, det även pågår utredning rörande en allmän tjänstepensionering och överläggningar mellan parterna på arbetsmarknaden om arbetarpensionering, talar enligt vår mening starka skäl för att en omprövning av de skatterättsliga bestämmelserna rörande sådana stiftelser borde få anstå. Med hänsyn till att vissa av de i propositionen föreslagna författningsändringarna är ägnade att tillgodose de anställdas berättigade krav på stiftelsemedlens utnyttjande för det avsedda ändamålet, vill vi emellertid inte motsätta oss, att en dylik omprövning redan nu kommer till stånd.

Vi kan dock icke biträda förslaget om upphävande av all rätt till avdrag för avsättningar till pensionsstiftelser i sådana fall, då dessa avsättningar avser att trygga pensionsförmåner till huvuddelägare i familjeföretag, vilken innehar verklig tjänst hos bolaget. Enligt allmänt tillämpad praxis verkställer beskattningsmyndigheten numera en omsorgsfull prövning av befogenheten av yrkade avdrag för dylika avsättningar. Sålunda medgives endast avdrag i den mån avsättningen prövas erforderlig för säkerställande av sådan tjänstepension till huvuddelägaren och familjepension till dennes efterlevande, som icke överstiger vad som med hänsyn till huvuddelägarens arbete hos bolaget anses skäligt. De fall av missbruk, som åberopas till stöd för det rigorösa förslaget att helt vägra avdrag för ifrågavarande avsättningar, torde till alldeles övervägande del hänföra sig till tiden innan denna praxis mera allmänt tillämpades, och de utgör enligt vår mening icke bärande skäl för en sådan allmän diskriminering av familjeföretagen, som förslaget i denna del innebär. Anses ytterligare garantier mot missbruk erforderliga, bör denna fråga upptagas till behandling vid den ovanberörda pågåen-

de utredningen. Frågan är till så övervägande del av civilrättslig natur, att den icke bör regleras i skattelagstiftningen.

De s. k. familjeföretagen är av så stor betydelse för vårt näringsliv och för det ekonomiska framåtskridandet, att det bör vara statsmakterna angeläget att icke genom diskriminerande bestämmelser i olika avseenden hämma uppkomsten av och försvåra driften för sådana företag. Det är företag av mer eller mindre utpräglad familjebolagskaraktär, som givit upphovet till och utgör grunden för ett stort antal, måhända de flesta, av våra största och för landet mest betydelsefulla näringsföretag.

Vi hemställer sålunda, att det i propositionen föreslagna fjärde stycket av punkt 2 av anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen måtte utgå.

Investeringsfonderna

Vid behandlingen av frågan om upphävande av rätten till fri avskrivning å maskiner och andra inventarier gör finansministern gällande, att det inte skulle vara realistiskt att räkna med risk för en på längre sikt minskad investeringsvolym inom näringslivet såsom en följd av denna avskrivningsrätts slopande, detta trots att han anser den fria avskrivningsrätten innebära en så betydande stimulans till investeringar, att han just på grund därav icke förordar dess bibehållande.

Sina förhoppningar, att den sammanlagda investeringsvolymen likväl skulle vidmakthållas, synes såväl företagsbeskattningskommittén som finansministern främst grunda på att man genom utnyttjande av systemet med investeringsfonder för konjunkturutjämning skulle åstadkomma en ökning av den enskilda investeringsverksamheten under nedåtgående konjunkturer. Dessa förhoppningar är dock enligt vår mening överdrivna. De investeringsfonder, som åtskilliga företag för närvarande redovisar, ha på grund av konjunkturutvecklingen år efter år fått ligga outnyttjade. Detta förhållande kommer givetvis att verka återhållande på benägenheten att fortsätta med dylika fondavsättningar. För att eliminera detta har kommittén och finansministern föreslagit rätt för företagen att efter 5 år fritt få disponera 30 % av fonden för sådana ändamål, som angives i 11 § i förslaget till förordning om investeringsfonder för konjunkturutjämning.

Även enligt vår mening är bestämmelser om en sådan friare dispositionsrätt av väsentlig betydelse för att hos företagen undanröja farhågorna för att de nya avsättningarna liksom de redan befintliga skall bli liggande outnyttjade. Utan att dessa farhågor elimineras är det för närvarande knappast möjligt att väcka det intresse för dylika fondavsättningar, som enligt en samstämmig uppfattning är önskvärt. I propositionen föreslås visserligen också, att extra avdrag i vissa fall skall få tillgodogöras, och detta torde vara ägnat att minska den återhållande effekten av den nytillkomna skyldighet att verkställa räntelösa avsättningar i riksbanken, som förbundits med avsättningarna. Men denna förmån blir ju av värde endast i sådana fall, då

fonderna får tagas i anspråk enligt medgivande av arbetsmarknadsstyrelsen.

Den rätt till viss fri disposition av fondmedlen som föreslås är enligt vår mening så begränsad, att den är otillräcklig för vinnande av det avsedda syftet. Det ovanberörda, på erfarenhet grundade återhållande momentet är så starkt, att det endast torde övervinnas, om åtminstone större delen av fonden får komma till användning inom rimlig tid. Vi föreslår därför en bestämmelse att, sedan 10 år förflutit från det att avsättningen skett, ytterligare 30 % därav skall få av företagen fritt disponeras för i 11 § angivna ändamål.

En sådan uppmjukning av företagens dispositionsrätt till fondmedlen skulle innebära, att fonden skulle stå till förfogande för konjunkturutjämning i sin helhet under fem år, till 70 % under tio år och till 40 % utan tidsbegränsning. Om man anser, att det härigenom skulle bli ett lägre belopp, som totalt komme att stå till förfogande för konjunkturutjämning — ett antagande som med hänsyn till sannolikheten av ökade fondavsättningar knappast är befogat — bör likväl bemärkas, att minskningen endast bleve av betydelse, för den händelse att det stabila konjunkturläget skulle bestå under en 10-årsperiod. Vad det allmänna enligt vårt förslag skulle avstå från komme sannolikt mer än väl att uppvägas av den ökning i fondavsättningarna, som kan förväntas bli en följd av den friare dispositionsrätten.

Övergångsbestämmelserna rörande varulagervärderingen

Enligt den i propositionen föreslagna huvudregeln för varulagervärdering får lagret, sedan avdrag skett för inkurans, nedskrivs till lägst 40 %. Vidare föreslås två supplementärregler. Ett företag, som icke uppskrivit sitt lager i takt med den av penningvärdeförsämringen föranledda prisstegringen och därigenom kommit att ha lagret bokfört i lägre värde än vad som enligt förslaget är medgivet, blir skyldigt att skriva upp sitt lager och blir därmed beskattat för mellanskillnaden. Denna uppskrivning skall verkställas under vissa övergångsår.

Såsom under remissbehandlingen av företagsbeskattningskommitténs betänkande ådagalagts, innebär de skärpta bestämmelserna rörande varulagervärderingen, att en ny princip införes i skattelagstiftningen, i det att icke realiserade värdestegringsvinster å lagret, i motsats till vad för närvarande är fallet, blir beskattade.

Det måste anses angeläget att gå fram med stor försiktighet, då det gäller att genomföra en skärpning av så betydande ekonomisk räckvidd. Det finns därför enligt vår mening goda skäl för att stanna vid den av kommittéreservanterna föreslagna procentsatsen 30 såsom lägsta gräns för värderingen enligt huvudregeln. Det är vidare ägnat att väcka allvarliga betänkligheter, att man, samtidigt med den successiva beskattning av framdeles uppkommande orealiserade värdestegringar å lagertillgångar som förslaget innebär, belastar de företag, som har lagren lågt bokförda, med en retroaktiv beskattning av de under en följd av år kumulerade, orealiserade prisstegringsvins-

terna. En sådan beskattningseffekt blir emellertid följderna av den ovanberörda i åtskilliga fall framtvungade uppskrivningen.

Om det i propositionen framlagda förslaget till varuvärderingsbestämmelser likväl skulle bifallas, bör under alla förhållanden den i punkt 4 av övergångsbestämmelserna angivna tidsfrist, under vilken företagen får tillfälle att anpassa sig efter de skärpta värderingsbestämmelserna, förlängas, så att man åtminstone minskar den med övergången till bestämmelser av ovan angiven innebörd utan tvivel förenade risken för allvarliga störningar inom åtskilliga betydelsefulla områden av näringslivet.

Vi förordar därför sådan ändring av ovannämnda punkt i övergångsbestämmelserna, att lagret må upptagas i enlighet med gällande bestämmelser och praxis vid utgången av de beskattningsår, för vilka taxering äger rum åren 1957 och 1958, till 20 % av lagrets i punkt 1 av anvisningar till 41 § kommunalskattelagen angivna värde, såvitt angår de beskattningsår, för vilka taxering i första instans verkställs åren 1959 och 1960, samt till 30 % av lagrets värde, såvitt angår de beskattningsår för vilka taxering i första instans verkställs åren 1961 och 1962.

Sammanfattningsvis föreslår vi alltså,

att familjebolag skall äga rätt att göra avsättning till pensionsstiftelse även för huvuddelägare i företaget, vilken innehar verklig tjänst hos bolaget, eller för anhörig till huvuddelägare som har sådan tjänst,

att företag, som avsatt medel till investeringsfond, efter tio år skall äga rätt att utan arbetsmarknadsstyrelsens tillstånd få disponera ytterligare 30 % utöver de 30 % företaget får disponera efter fem år,

att övergångstiden för uppskrivning av varulagervärdet till det lägsta enligt propositionen tillåtna skall utsträckas, så att lagret upptages till det stadgade värdet först vid 1963 års taxering i stället för vid 1960 års taxering enligt propositionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer vi, att riksdagen måtte

- 1) antaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till lag om ändring av kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) som framlagts i proposition nr 100 med de ändringar av punkt 2 av anvisningarna till 29 § samt av övergångsbestämmelserna som framgår av följande lydelse.

Anvisningar
till 29 §.

2. Skattskyldig må — — — sådan personal.
Avdrag må — — — överlämnat skuldebrev.

Avdrag för — — — denna gavs.
Skattskyldig må — — — beträffande pensionsstiftelse.

Denna lag — — — tidigare år.
I samband — — — följande iakttagas.

1. Vad i — — — att gälla.
2. Finnes vid — — — över stiftelsen.
Utgår vid — — — bindande utfästelse.
Sådan stiftelse, — — — nr 308.
3. Skattskyldig, som — — — räkenskapsenlig avskrivning.
Har skattskyldig — — — i kraft.
4. Oaktat bestämmelserna i punkt 1 av anvisningarna till 41 § skola vid taxering i första instans i sin helhet tillämpas från och med år 1957, skola för de beskattningsår beträffande vilka taxering verkställas åren 1957—1962 följande särskilda bestämmelser gälla vid tillämpning av femte stycket i nämnda anvisningspunkt.

Vid utgången av de beskattningsår, för vilka taxering i första instans äger rum åren 1957 och 1958, må lagret upptagas i enlighet med gällande bestämmelser.

Vid utgången av de beskattningsår, för vilka taxering i första instans äger rum åren 1959—1962, må lagret icke upptagas till belopp understigande i det följande angiven procentuell andel av lagrets i nyssnämnda stycke av sagda anvisningspunkt angivna värde, nämligen

såvitt angår de beskattningsår, för vilka taxering i första instans verkställs åren 1959 och 1960, tjuugu procent av lagrets värde; samt

såvitt angår de beskattningsår, för vilka taxering i första instans verkställs åren 1961 och 1962, trettio procent av lagrets värde.

2) antaga det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till förordning om investeringsfonder för konjunkturutmätning med den ändring av 5 § som framgår av följande lydelse:

5 §.

Å konto — — — §§ stadgas.

Sedan fem år förflutit från ingången av det år varunder inbetalningen verkställts, äger företaget att efter uppsägning hos riksbanken uttaga högst trettio procent av det ursprungligen inbetalda beloppet samt, sedan tio år förflutit från ingången av det år, varunder inbetalningen verkställts, ytterligare trettio procent av detta belopp. Har sådant — — — beloppets storlek.

Stockholm den 25 mars 1955

Tage Magnusson

Tor Björnberg

J. Kronstrand